

מתורתו של רבינו מרן רבי שלמה פישר זצוק"ל

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל (ט, א).
כמגילה (י, ב), אותו היום היתה שמחה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמים ארץ.

כתבו המפרשים, כי בתחילה היתה השכינה בתחתונים, ואח"כ נסתלקה עד שחזרה לארץ. א"כ היה המשכן חזרה ליום שנבראו שמים וארץ.

ועוד כתבו המפרשים, שא"ל משה לאהרן, למה אתה בוש לכך נבחרת. פי', שהקב"ה אינה לידו של אהרן חטא כדי שיהיה בחינת בעל תשובה שמעם טעם חטא ויכול לכפר על חטאים, והכל ענין אחד.

ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימם לעלה (ט, ג).

עיינ ברמב"ן שנתקשה מפני מה ציווה לאהרן שהוא ידבר אל בני ישראל ולא ציווה בעצמו עיי"ש.

ונראה, הדין הענין שיביאום בשליחותו של אהרן, לייחס גם קרבן העם אליו מלבד קרבנו המיוחד לו. והטעם, כי היו הקרבנות לכפר על העגל שבו חטא העם היה בגלל אהרן ודו"ק.

ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את החטאת ואת עולתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה ה' (ט, ז).
ארו"ל (הובא ברמב"ן), שראה אהרן את המזבח בקרבנו כדמות עגל, ונתיירא.

הענין, כי בעגל חטא במזבח, כמ"ש וירא אהרן ויבן מזבח לפניו.

ויקרב בני אהרן את הדם אליו ויטבל אצבעו בדם ויתן על קרנות המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח (ט, ט).

בובחים (קא, א), אמר לו משה לאהרן וכו' ודלמא באנינות אקריבתוה ופסלתוה, אמר לו, משה, וכי הם הקריבו אני הקרבתו [דכתיב ויקריבו בני אהרן את הדם אליו, וכהן גדול מקריב אונן].

ובחידושי אור גדול על המשניות (פ"א זבחים מ"ד) הקשה, דהא בעגל החטאת כתיב וישחטוה ויחטאוהו כראשון, ומשמע דגם בו היה הולכה ע"י בני אהרן אוננים.

ודבריו תמוהים, דהא איתא התם דקאי אשעיר ר"ה, ואיך עלה על דעתו דקאי על שעיר העם, הרי מפורש בקרא דהקרבתם קדמה ליציאת האש ומיתת בני אהרן.

ואת הבשר ואת העור שרף באש מהוי' למחנה (ט, יא).

לא מנינו חטאת חילונה נקרפת, אלל ז' ושל מלואים, וכולן ע"פ הדבור (כ"ט).

והנראה לומר, דבאמת השיבא חטאת זו כחטאת פנימית ולכך נשרפה, אלא שא"א היה לרוב דמה על מזבח הוהב שעדיין לא נתחנך, דקו"ל (מנחות ג, א) שאינו מתחנך אלא בקטורת של בין הערביים, וכיון שא"א היה לעשות ההזאות כתיקונן שוב לא הצריכה התורה להזות על הפרוכת. (א"נ י"ל שהזאות הפרוכת נטפלת להזאות המזבה). ולכך היה גז"כ לזכרון על מזבח החיצון.

ועפ"ז יובן מש"כ רש"י בסמוך עה"פ ויבוא משה ואהרן אל אהל מועד (ט, כג), למה נכנסו, ללמדו מעשה הקטורת. ותמה הרא"ם, אמאי לא למדו הקטרת הקטורת בכל ז' ימי המלואים. ותי' שבכל ז' ימי המלואים לא התיר להם הכתוב להכנס לפניו מן הפתח כלל, ולהיות שהקטורת היא מעבודות הפנימיות לכן לא היה יכול ללמדו בשבעת ימי המלואים והוצרך ללמדו ביום השמיני למלואים שכבר הוקם המשכן והותרו כל העבודות הפנימיות וההיצוניות, ומפני שאין מחנכין את מזבח הזהב אלא בקטורת של בין הערביים כדתנן במנחות (טט, א) א"כ הקטורת שהקטירו בבוקר בזמן שעדיין לא חנכו את מזבח הזהב לא הקטיר אותה אלא כדי ללמד את אהרן כדי שידע להקטיר בין הערביים, עכת"ד.

ודבריו תמוהין, דאם לא היה חובה להקטיר בבוקר איך היה רשאי להקטיר.

ולפמ"ש א"ש, דכיון שלא שמשו במזבח בדבר הראוי לו, לא היה נכון ללמד סדר שמושו כל זמן שלא היה ראוי לשמוש.

ויובן בזה נמי מפני מה נתאחרה פרשת מיקטר קטורת עד אחר הציווי על המלואים ועל קרבנותיהם, דיי"ל דבא לרמוז שלא התחיל ענין מזבח הפנימי עד אותו היום של המלואים, ודו"ק. (ועי' עוד דרשות בית ישי סי' כ"ח הע' י' מש"נ בזה. ועי' בהשקפות לדרשות בית ישי מהדורה תנינא (תשס"ד) תשובת רבינו בענין זה להגרי"מ שולזינגר).

וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים (ט, כב).

בתורת כהנים איתא דהמקרא מסורס, דצ"ל וירד ואח"כ וישא.

ונראה עפ"ד הרא"ש ביומא (ס"ס כ') בשם הירושלמי (רפ"ד דתענית), דאין נשיאת כפיים בלילה דאיתקש לשירות. ובד"מ (סי' תרכ"ג) וכן בגבו"א (תענית) תמהו, דהא הקטרת אימורים כשרה בלילה.

ונראה דהיינו מה דאתא המקרא המסורס ללמדנו, דכלפי מה דכתיב קודם לכן ויקטר החלבים וגו' וישא אהרן את ידיו וגו' ס"ד כיון דנ"כ אחר הקטרה א"כ כשרה בלילה, הלכך כתיב וישא אהרן את ידיו ואח"כ כתיב וירד מעשות החטאת לומר דנ"כ אינה אלא ביום ודו"ק.

ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה' (י, ב).

נדב ואכיהו מתו באש עצמם, שאילו ה' רק אש שלמעלה לא ה' שולטת בהם. כמ"ש בעירובין (יט, א), פושעי ישראל אין אור של גהינם שולט בהם, ק"ו ממזבח הזהב.

ועיין תוס' סוף הגיגה, דאש שלמעלה אינו מכלה. אבל השתא שהקריבו אש זרה שרפתם.

וה"ש (ישעיה ג, יא), הן כולכם קודחי אש וגו' לכו באור אשכם וגו' והנה גם בפושע"י כן, דאש של עצמן שולטת בהן. ועיין בתוס' שם.

ויקרא משה אל מושאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אליהם קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש אל מהוי' למחנה (י, ד).

הנה המילה קרבו מוטעמת בשני טעמים תלישא וגרשיים.

והענין נראה ע"פ הא דאיתא בתו"כ (כה, לד), ר"ע אומר, לא מתו אלא בפנים [מקום שלויים אמורים להכנס שם] וכו' א"כ למה נאמר ויקרבו וישאום בכתנתם, מלמד שהטילו חנית של ברזל וגררום לחוץ.

וא"כ, זהו שמוטעם בתלישא וגרשיים. שהוא טעם מפקי' לומר שלא קרבו להדיא.

[ולפ"ז יתכן שהתלישא צ"ל תלישא קטנה שהוא טעם משרת ודלא כנדפס דהוא תלישא גדולה שהוא טעם מפקי'].

ויאמר משה אל אהרן ולאעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו ולא תמתו ועל כל העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יכבו את השרפה אשר שרף ה' (י, ו).

במו"ק (יד, ב) אמרינן, דמצורע נהג ברגל מדוהג ככהן גדול, וכה"ג כל השנה ברגל לכו"ע.

והקשה המנ"ח (מצוה רס"ד), דאם כה"ג ברגל לכו"ע, א"כ לא ינהג כה"ג באבילות, דהא ליכא אבילות ברגל. ואין לומר דהא סו"ם יחיד הוא וטעמא דרגל אמרינן דעשה דרבים דוחה לאבילות דיהודי, דא"כ צרעת נמי ליכא למיגמר מינה. ע"ש מה שפלפל בזה.

ונראה דה"צ דכה"ג מיחשב כרבים, וכמש"כ בחידושי רמ"ש סנהדרין (יה, ב) בדין כה"ג נידון בכ"ד של ע"א, משום דנידון כציבור. וא"כ י"ל דאבילות של כה"ג הוי אבילות דרבים.

והדבר מדויק בפסוק ראשיכם לא תפרעו וגו', והיינו דדוקא בזה לא תנהגו אבילות, אבל שאר דיני אבילות תנהגו.

ואי"ת אמאי לא דחי כקשיית המנ"ח, י"ל ואחיכם כל בית ישראל יכבו את השריפה אשר שרף ה', והיינו דהוי אבילות דרבים.

ובאמת משמע דהוה המקור דיש אבילות ככה"ג, מדכתיב ראשיכם לא תפרעו וכו' הא שאר אבילות ינהגו.

יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדרתיכם (י, ט).

כתב הרמב"ם (פ"א בימ"ק הל' ז') כל כהן שיודע מאיזה משמר הוא וכו' אסור לו לשתות יין כל אותו היום וכו'. לא היה מכיר משמרתו הדין

נותן שאסור לשתות יין לעולם, אבל תקנתו קלקלתו והרי הוא מותר לשתות תמיד עד שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו.

ובהשגות, עד שיקבע בבית אב שלו, א"א, כמה דבריו חלושים וקלושים, וכי כשיבנה המקדש לא יהיה שם מצרף ומטחר ומודיע המשמרות וכו'.

וכתב הכס"מ (תירוץ ג') ועוד י"ל דהרמב"ם לא בא לומר שכשיבנה ביהמ"ק אסור לו לשתות עד שיקבע, אלא בא ליתן מעם למה מותר לשתות יין בזה"ז, והכי קאמר שאינו יכול לעבוד עד שיקבע בבית אב שלו ובמשמרתו, וכיון שעכשיו אינו קבוע אינו ראוי לעבודה, ולפיכך מותר ביין, ולכשיבנה ביהמ"ק ויקבע אז יאסר ולא קודם.

והנראה דהראב"ד ס"ל דכל הנידון שאסור לו לשתות זהו כדי שיוכל לעבוד כשיבנה. והיינו חשש בפועל דאם יבנה לא יוכל לעבוד. ואילו הרמב"ם ס"ל דאי משום הא לא היישיבנן, ואה"נ אם כשיבנה יהיה שתי ויהיה משמרת שלו שפיר יהיה אסור בעבודה, אלא דאיכא דין בגברא דכהן הראוי לעבודה אסור בשתיית יין, וזה שתירץ דכיון דהשתא לא חזי אינו בכלל האיסור.

והנה להלן בהל' י' כתב הרמב"ם כשם שאין הכהנים מוזהרין על היין אלא בשעת ביאה למקדש כך אין אסורין לגדל פרע אלא בשעת ביאה למקדש. בד"א בכהן הדיוט, אבל כה"ג אסור לגדל פרע ולקרוע בגדיו לעולם, שהרי תמיד הוא במקדש, ולכך נאמר בו את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרום.

וכתב הראב"ד, אלא בשעת ביאה, א"א ליתיה להאי כללא, שאפילו שלא בשעת ביאה אסור לגדל פרע, שהרי חייב להסתפר משלושים יום לשלושים יום כדכתיב ופרע לא ישלחו.

ומבואר לכאן איפכא, דהראב"ד חזי דין בגברא, שהייב להסתפר כל ל' יום. אלמא דאסור לו להיות פרוע ראש. ואילו להרמב"ם חזי דין בשעת עבודה, והא דתנן דכהן הדיוט מגלח כל ל' יום פי' הרמב"ם כהן הדיוט העובד מגלח מל' יום לל' יום.

וע"כ צ"ל כתירוץ השני של הכס"מ, דהרמב"ם לא מיירי כלל בהשש שמא יבנה המקדש, אלא משום דקיי"ל דמקריבין אע"פ שאין בית א"כ יתכן שיצטרך היום לעבוד ולכן אסור לו לשתות. ועד"א דכיון שאין מכיר משמרתו קלקלתו תקנתו.

והנה החינוך (מצוה ת"מ) כתב דהדין שמקריבין אע"פ שאין בית אין הכוונה שיהיה עליו חיוב להקריב קרבן בביהמ"ק עכשיו שהוא חרב, אלא לומר שהקרבנותו כשרה, אבל לא שיש מצוה בהקרבנותו.

והנראה דהרמב"ם פליג על החינוך וס"ל דהמקריב בזה"ז אע"פ שאי"ז חובה מ"מ שפיר חזי מצוה ולא רק שהקרבנותו כשרה, דאי נימא כהחינוך דהוי רק רשות ולא מצוה אי"כ מה תירץ הכס"מ דיתכן שיצטרך לעבוד ולא יוכל, מה איכפת לך, הרי אין זה חובה והרי ליכא איסור גברא על כהן דחזי לעבודה לשתות. אע"כ דס"ל להרמב"ם דאף בזה"ז העבודה היא מצוה.

והראב"ד ע"כ יסבור כהחינוך דליכא מצוה בזה"ז, דדעת הראב"ד (ספ"ו ביה"ב) שהקדושה במלה בזה"ז. (ודברינו דלא כקה"י שבעות סי' י' ע"ש).

וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו את המנחה הנותרת מאשי ה' ואכלוה מצות אצל המזבח כי קדש קדשים הוא (י' יב).

בזבחים (ס, א), ואכלוה מצות אצל המזבח, וכי אצל המזבח אכלוה, אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר, מכאן למזבח שנפגם שאין אוכלין בגינו שיירי מנחה, ק"ק מנין, ת"ל כי קודש קדשים היא.

הענין, כי הכהנים הם כלי המזבח ואכילתם עולה לאכילת המזבח, (ע"י דרשות בית ישי סימן מט ע"מ שפד). וז"ש אח"כ, כי חקך וחקך בניך היא מאשי ה', היינו שהמזבח נומל חלק בראש ונותן השיריים למשרתיו הכהנים, וז"ש רז"ל כהנים משלחן גבוה קא זכו.

ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרם לאמר (י' מז).

ארו"ל, שהיה שעיר ר"ח (וע"י רש"י). ונראה מעמם, דהנה ג' שעירים היו שם דנחשון ודמילואים ודר"ח, והנה ב' הראשונים עשה אהרן, משא"כ דר"ח עשה משה. כמו"כ רש"י בפר' פקודי, דמשה הקריב את קרבנות הציבור של בו ביום, ולכן דרש דוקא אותן.

מיהו תמוה, דאיכא בזבחים (קא, א) א"ל משה הן הקריבוה דפסלה בהו אנינות אני הקרבתיה. (א.ה. ע"י מ"ש רבינו לעיל פ"ט פסוק ט).

אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפרימי הפרסה את הגמל כי מעלה הוא גרה ופרסה איננו מפרים טמא הוא לכם (יא, ד).

תמוה, דהכא הזכיר מפרים בל' הוה, ובשפן יפרים בל' עתיד, ובארנבת הפריסה בל' עבר, הלא דבר הוא.

ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופרסה לא הפריסה טמאה הוא לכם (יא, ז).

במגילה (ט, א), מעשה בתלמי המלך שכנס ע"ב זקנים וכו' וכתבו לו ואת צעירת הרגלים ולא כתבו ואת הארנבת, מפני שאשתו של תלמי ארנבת שמה שלא יאמר שהקו בי היהודים והטילו שם אשתו בתורה, ע"כ, ותמוה.

אמנם יבואר זה עפ"מ"ש במ"ר כאן (פ"ג), משה ראה את המלכות בעיסוקן, את הגמל זו ככל כו' את השפן זו מדי כו' ואת הארנבת זו יון, אמו של תלמי ארנבת שמה, ע"כ. הרי שבאמת דרשו הו"ל כן, ולפיכך חששו שלא יודע לו מדרשא זו.

אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור ונגע בנבלתם יטמא (יא, לו).

בתורת כהנים, אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור – יכול כשם שמעין מטהר בזוחלין ובכל שהו אף מקוה מטהר בזוחלין ובכ"ש, ת"ל אך מעין, מעין מטהר בזוחלין ובכ"ש ואין מקוה מטהרת בזוחלין ובכ"ש.

שתי מדות בתלמידים. מעיין – הנובע מעצמו. ומקוה – שאין כחו אלא בכנוס דברים.

זה שהוא מעיין יש בכחו לחדש דברים מעצמו ולהיות זוחל ויוצא חוץ למקומו וללמוד ולהבין דבר מתוך דבר. לא כן זה שהוא בחי' מקוה אסור לו לחדש ולדמות מילתא למילתא, ואין לו אלא מה שבמקומו כיוצא בזה. זה שהוא מעיין הנובע חידוש כל שהוא שלו חשוב ומקובל. משא"כ זה שהוא בחי' מקוה עיקר החשיבות בו הוא ריבוי הכמות. (ועמש"כ רבינו באורך בדרשות בית ישי סי' מא).

והאכל מנבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב והנשא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב (יא, מז).

בבבא בתרא (ט, א) פרש"י, דהיינו דוקא בגדים שלבוש בהם. והקשו התוס', דבת"כ (פר' שמיני) מרבה שמטמא אפי' כלים, אע"ג דלא שייך בהו לבישה.

והנראה ליישב דברי רש"י עפ"מ"ש הרא"ש פ"ה זבים, דיש חידוש בכגדים שלבוש בהן יותר משאר כלים הנטמאין בחיבורין. כי שאר כלים בעו נגיעה אבל בגדים שלבוש בהן בטלי לגופו ולא בעי נגיעה ככולן, אלא אפי' בגד עליון טמא (ועיין בא"ר פ"א כלים מ"ב דפליג עליה וכן משמע מסתימת לשון הרמב"ם).

וא"כ י"ל דס"ל לרש"י כהרא"ש, דיש דין מיוחד בבגדים שהוא לבוש בהן, וס"ל להלימוד בסוגיא הוא מהך דינא ולא מדין חיבורין.

כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ (יא, מד).

והתקדשתם והייתם קדושים – אע"פ שכבר תהיו קדושים.

כי אני ה' אלהיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרמש על הארץ (יא, מד).

תוס' (חולין ב, ב) הביאו דרשא והתקדשתם והייתם קדשים אזהרה לבנ"י שיאכלו חוליהן במהרה, ומקורו מתדב"א (פרשה מז). והנראה, דדרשה זו היא ע"פ פשטיה דקרא, דכתיב (במדבר ימ, כ) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל כי את מקדש ה' טמא מי נדה לא זרק עליו טמא הוא.

והנה לא הוזכר כלל שנכנס לביהמ"ק בטומאה. אלא ע"כ דישאל קדושים הם וחייבין להיות טהורים, והמטמא עצמו צריך ליטהר, ואם לא עשה כן חייב כרת שטמא את קדשי ה', כלומר בני ישראל שהם קדשי ה' (וכבר כתב הרמב"ן דפשטיה דקרא הוא ג"כ הלכה. א"ה. ע"י בית ישי סימן י' בהערה א' פתירת ד' הרמב"ן בזה...).